

GULD

Av Lennart Thorin

Enbart ordet guld har en klang som lockar. En lockelse och magi som har tilltalat människors fantasi i flera tusen år. Var och när började man använda guld och hur har utvecklingen sett ut? Jag har sökt svar på detta bl a i SGU:s förnäma publikation "Mineralmarknaden" med tema guld (SGU PM 1997:1).

I det följande skall jag försöka återge (kraftigt nedbantat) några intressanta fakta om guld och guldutvinning.

De äldsta kända uppgifterna om guldutvinning härrör sig från omkring 4000 år f.Kr. Man lär då ha utvunnit guld i Thrakien (Gränstrakterna mellan nuvarande Turkiet, Grekland och Bulgarien).

3000 år f. Kr. hade sumererna i nuvarande Irak kommit så långt att man kunde utföra konstfulla smiden i guld 1500 f. Kr. hade egyptierna börjat utvinna guld i Nubien, ett område i gränstrakterna mellan Egypten och Sudan.

1350 f.Kr. gravsattes faraonen Tutankhamun i en 110 kg tung guldkista. Med dagens prisnivå skulle enbart guldvärdet uppgå till runt 11 miljoner kronor. Därtill kommer givetvis det konstnärliga och kultuhistoriska värdet.

1200f.Kr. hade egyptierna lärt sig konsten att slå guld till bladguld.

560 f.Kr. slogs de första guldmynten i Lydien, ett kungarike i nuvarande västra Turkiet.

300 år e.Kr. började det östromerska riket ge ut guldmyntet "Solidus" som blev det dominerande handelsmyntet i hela medelhavsregionen ända fram till 1100-talet.

1284 introducerade Venedig gulddukaten som blev världens populäraste mynt mer än 500 år framåt i tiden.

Guld ikvarts, Björkdalsgruvan, Sverige.

1492 upptäcker Columbus guld på den västindiska ön Hispaniola

1700 upptäcks guld i Brasilien och 1720 svarar Brasilien för två tredjedelar av världproduktionen.

1799 görs det första dokumenterade fyndet av guld i USA när man i North Carolina finner en guldnuggets på 17 pound.

1848 utbryter den stora guldrushen i Kalifornien sedan man gjort guldfynd nära Sacramento.

1850 upplever Australien sin första guldrush

1868 hittar man guld i Sydafrika vilket i vanlig ordning leder till en jättelik rush. Sydafrika har därefter och fram till dags dato producerat 40 % av allt guld som utvunnits i världen.

1893 gör man nya fynd av guld i Kalifornien i Australien. Fyndigheten visar sig så småningom bli en av de största i världen.

1898 startar så den enorma guldrushen till Alaska. Några av de lyckosammaste guldgrävarena här var f.ö. tre svenskar, Eric Lindblom, John Brynteson och Jafet Lindeberg vilka alla tre blev mångmillionärer och gick under benämningen "Three lucky Swedes"

Vad har då Sverige att erbjuda för guldletare? Ja, inte mycket jämfört med de klassiska fyndigheterna i Alaska, Kalifornien och andra platser. Men visst har vi funnit guld i Sverige. Den första renodlade guldgruvan var Ädelfors utanför Vetlanda. Här bröt man guld kontinuerligt under åren 1749-1824 samt 1890-1898, således i ett 80-tal år. Totalt fick man under denna långa tid endast ut 141 kg guld varför brytningen blev ett ekonomiskt fiasko.

1881 upptäckte man guld i Falu gruva och några år senare, 1885, fick man ut 45 kg guld. Sammanlagt har Falu gruva fram till nedläggningen 1992 producerat c:a 5000 kg guld.

Under tiden fram till 1920 kom även mindre kvantiteter guld från Kaveltorp, Guldsmedshyttan Åtvidaberg och några andra gruvor. Totalt rörde det sig dock inte om mer än 103 kg. Sammanlagt hade i Sverige under tiden fram t.o.m. 1920 brutits 2470 kg guld. På 1920-talet tog guldutvinningen fart genom upptäckten av Bolidenfyndigheten. Under 1930-talet var Boliden således den största guldproducenten i Europa. Förutom Bolidenfyndigheten har man framförallt de senaste trettio- fyrtio åren brutit guld i Aitik, Åkerbergsgruvan, Enåsen, Björkdal m fl. fyndigheter. Detta har medfört att man från 1749 fram t o m 1995 kunnat redovisa en guldutvinning på 246 ton i Sverige.

År 1995 producerades i Sverige 6530 kg guld varav från Aitik 1910 kg, från Björkdalsgruvan 2220 kg, från Viscaria och Pahtohavare 225 kg, från Harnäs i Värmland 35 kg och från Bolidenbolagets gruvor i Skelleftefältet 1900 kg.

Förutom Ädelfors är det bara Björkdalsgruvan, Åkerberg, Harnäs och Enåsen som drivits som renodlade guldgruvor. I övrigt har guldet utvunnits som biprodukt vid de olika sulfidmalmsgruvorna.

Som exempel på en guldgruva kan nämnas Enåsen som drevs 1984-1991. Under denna tid utvann man 3400 kg guld, 7500 kg silver och drygt 5000 ton koppar. Den i särklass mest lönsamma svenska gruvan ifråga om guldutvinning har varit Boliden. Från starten 1924 och fram till nedläggningen 1967 hade härifrån levererats

Guld i kvarts, Bømlo, Norge.

128 ton guld.

Dom största guldproducerande länderna var 1995 Sydafrika, USA, Canada och Ryssland. Vart tar då allt guld vägen? Ja, av de 120.000 ton som under tidernas lopp producerats i världen, lär den offentliga sektorn genom banker etc inneha omkring 35.000 ton. Enbart i Federal Reserve Bank of New York förvaltades 1995 sammanlagt 107.000 guldtackor om vardera 13-15 kilo. Då marknadsvärdet den här tiden låg på drygt en miljon kronor per guldtacka förvaltar denna bank värden för drygt 100 miljarder kronor. Man skall dock hålla i minnet att det är ett 50-tal länder samt Internationella Valutafonden som deponerat guld i banken.

Beträffande Sverige skall avslutningsvis noteras att en mängd företag både från Sverige, USA och Australien etc bedriver omfattande prospektering här i landet, framförallt i Norrland. Kanske det dyker upp nya givande fyndigheter så småningom. Nog vore väl det spännande.